binnenkort het vaderland te verlaten, ten einde zich voor handelszaken aan de westkust van Afrika te gaan vestigen. Hij hoopt evenwel tijd en gelegenheid te zullen hebben om ook aldaar zijne entomologische onderzoekingen voort te zetten en stelt zich voor, door toezending van insekten aan eenige leden der Vereeniging, daarvan het bewijs te geven. Hij geeft, tot eene gedachtenis, aan de Vereeniging ten geschenke een fraai gebonden exemplaar van: «The genera of British Moths by H. Noel Humphreys.

De Voorzitter zegt den heer van Woerden dank voor dit belangrijke geschenk, hetwelk blijkens de teekenen van bijval, die de leden geven, door de Vergadering op hoogen prijs wordt gesteld.

Verder niets te behandelen zijnde, sluit de Voorzitter deze Buitengewone vergadering.

Wetenschappelijke Vergadering der Nederlandsche Entomologische Vereeniging, op Zondag 22 December 1867, des avonds ten 6 ure, gehouden te Leiden.

Behalve de leden, die aan de Buitengewone vergadering van dezen dag hebben deelgenomen, zijn tegenwoordig de heeren Mr. Snellen van Vollenhoven en Prof. Berlin.

De heer Snellen van Vollenhoven, Voorzitter, opent de Vergadering met eene korte toespraak, waarin hij doet uitkomen hoezeer de talrijke opkomst der leden in dit barre jaargetijde ten bewijze strekt van hunne ingenomenheid met het denkbeeld, om eene bijeenkomst te houden uitsluitend gewijd aan wetenschappelijke mededeelingen. Hij twijfelt er dan ook niet aan of het aantal en het gehalte van de bijdragen der leden zullen de noodzakelijkheid doen inzien om telken jare zulk eene vergadering te houden.

Voor dat men tot de werkzaamheden overgaat, vraagt de

Secretaris het woord. Hij had namelijk dezer dagen het portret ontvangen van wijlen den Schout-bij-nacht Q. M. R. Ver Huell, met een' begeleidenden brief van diens zoon, den heer Mr. Alexander Ver Huell, die hem daarbij verzocht had dit portret aan de Vereeniging aan te bieden. De Secretaris zegt, dat hij met veel genoegen aan deze aangename taak voldoet en laat het portret rondgaan.

Bij monde van den Voorzitter geeft de Vergadering hare ingenomenheid te kennen met dit hooggewaardeerde geschenk, waardoor de Vereeniging in het bezit komt der beeldtenis van den man, die bij zijn leven zoo veel heeft gedaan voor de entomologie en aan wien zoo vele leden door banden van vriendschap verbonden waren. Namens de Vereeniging zal aan Mr. Ver Heull dank worden gezegd voor dit prachtige cadeau.

De heer P. C. T. Snellen opent de rei der wetenschappelijke mededeelingen. In de eerste plaats legt hij ter opname in het Tijdschrift eene bijdrage over van Prof. Zeller, te Meseritz. Deze bijdrage bestaat in eene beschrijving van *Grapholitha tomiana* nov. spec (zij is hierboven pag. 85 afgedrukt, en men vergelijke daarbij de aanteekening pag. 59). In de tweede plaats leest de heer Snellen eenige aanteekeningen voor, die hij gemaakt heeft op Herrich-Schaeffer's Prodromus systematicus Lepidopterorum, voorkomende in het Correspondenz-Blatt des Zool. mineralog. Vereins, 1844, pag. 89 en volgg. (Deze aanteekeningen zijn reeds in dit deel opgenomen, pag. 120 en volgg.)

Het voorgelezen stuk doet eene korte gedachtenwisseling ontstaan, die den Voorzitter aanleiding geeft den heer Snellen geluk te wenschen met de pas verschenen uitgave van diens werk over de vlinders van Nederland. Dit werk toch legt op iedere bladzijde de getuigenis af van den ijver en de moeite, die daaraan besteed zijn en het is den Voorzitter eene aangename pligt den heer Snellen voor de uitgave van zijn werk den dank der Vergadering te brengen. De leden bekrachtigen deze toespraak door levendige teekenen van bijval.

De heer Snellen betuigt zijne erkentelijkheid en drukt den wensch uit, dat hij ook voor het volgend gedeelte van zijn werk

dezelfde ondersteuning van zijne medeleden zal mogen ondervinden, die hem tot dusverre is te beurt gevallen.

Mr. H. W. de Graaf hoopt dat de heer Snellen tijd en gelegenheid zal vinden om, zoo als zijn plan is, ook eene systematische beschrijving der Microlepidoptera van Nederland te geven. Vele bouwstoffen zijn daartoe reeds bijeengebragt; maar het is er nog verre af dat wij al onze inlandsche soorten zouden kennen. Hoewel men ijverig verzamelt en jaarlijks eene menigte soorten vindt, die hier te lande nog niet waren aangetroffen [1], zal er nog wel eenige tijd moeten verloopen, voordat men het bedoelde werk verwachten kan. Spreker acht het niet ongepast inmiddels de aandacht bepaaldelijk te vestigen op de onzekerheid, die nog altijd bestaat, omtrent het soortregt van een menigte Micro's. Indien men toch de auteurs vergelijkt zal men zien dat dezelfde vorm, die door dezen als eene soort beschreven of afgebeeld wordt, door genen voor eene varieteit wordt gehouden, en omgekeerd. Ten einde niet te uitvoerig te worden, bepaalt spreker zich tot de Tortricinen. Tot staving van het gezegde bespreekt hij *Teras caudana* met hare afwijkingen en *Teras effractana*, *Teras schalleriana* en *comparana*, *Teras ferrugana* en *rubidana* var. *selasana*, *Tortrix ribeana* en *cerasana*, de Schiaphiliden uit de *Wahlbomiana*-groep, *Penthina capreana* en *corticana* enz. enz. Verder wordt de vraag behandeld of men voldoenden grond heeft specifiek verschil aan te nemen tusschen *Grapholitha augustana* en *excoecana*, *scutulana* en *cirsiana*, *suffusana* en *rosaecolana* en anderen, en of men daarentegen teregt tot een brengt *Rhopobota naevana* en *geminana* en *Tmetocera ocellana* en *laricana*. Vervolgens worden de middelen behandeld, die men zal moeten aanwenden om ten opzigte der besproken punten tot zekerheid te komen. Wanneer het soorten geldt, die vele afwijkingen plegen op te leveren, zal het bijeenbrengen van eene menigte specimina een allezins geschikt hulpmiddel zijn om te doen zien, dat de uiterste vormen door een' schakel van overgangen aan elkander verbonden

---

[1] Zie ten bewijze de in dit deel geplaatste lijst pag. 49 en volgg.

zijn. Kan men zulk eene serie niet nagaan dan zal men al ligt de van elkaar verwijderde schakels dier keten voor afzonderlijke species houden. Getuige de lange lijst der synoniemen van de welbekende *Teras sparsana*. Maar het aanleggen van seriën zal niet altijd afdoende zijn, ook omdat er afwijkingen bestaan tusschen welke men nog geene overgangsvormen gevonden heeft. Daarom is het opkweeken van rupsen te verkiezen, hetgeen ook daarom aanbeveling verdient, omdat men langs dien weg gave exemplaren verkrijgt van het volmaakt insekt. Niet ieder heeft evenwel tijd en gelegenheid om rupsen op te brengen en dan nog wel uit eijeren, hetgeen toch ongetwijfeld de zekerste weg is om uit te maken in welke afwijkingen eene bepaalde soort voorkomt en dat dus zoogenaamde verwante species inderdaad niet specifiek verschillen. Spreker hecht dan ook zeer veel waarde aan de aanvankelijk gelukkig geslaagde proeven van Mr. de Roo van Westmaas om Tortricinen uit eijeren te kweeken. Hij verwacht daarvan met het oog op het besproken onderwerp afdoende uitkomsten, vooral ook, wanneer men daarbij proeven neemt met verschillend voedsel en onderzoekt of het b. v. waar is, dat de rups van *Tmetocera ocellana* met *Pinus larix* gevoed de door v. Heinemann vermelde *Laricana* oplevert en dat uit de rups van *Tmetocera naevana* met *Vaccinium* gekweekt als volmaakt insekt *Tmet. geminana* te voorschijn komt, en omgekeerd. Spreker heeft gemeend een en ander aan de aandacht onzer Lepidopterologen te moeten aanbevelen. Hij is overtuigd dat, om bij de Tortricinen te blijven, nog verscheidene soorten door de schrijvers als zoodanig aangenomen, zullen moeten vervallen; maar alleen waarnemingen kunnen beslissen. Men heeft meermalen geklaagd, dat de Tortricinen door de entomologen als stiefvlinderen behandeld zijn. Voor de systematiek is in den jongsten tijd veel gedaan; maar er is nog verbazend veel te doen voor dat wij deze diertjes goed zullen kennen.

Dr. Piaget zegt dat hij door de welwillendheid van de heeren Prof. Schlegel, van Bemmelen en Mr. van Wickevoort Crommelin in de gelegenheid is geweest eene menigte huiden en doode vogels en zoogdieren te onderzoeken, ten gevolge waarvan hij

wederom een zeker aantal Parasitica heeft bijeengebragt, waaronder verscheidene soorten, die hij nog niet gevonden had. Een doos met geprepareerde voorwerpen, waarvan een aantal niet had kunnen bestemd worden, is door Spreker medegebragt en wordt door hem aan de Vereeniging ten geschenke aangeboden. (De daarbij behoorende lijst is hierboven pag. 126, 127 afgedrukt). De Voorzitter bedankt den heer Piaget namens de Vergadering voor dit belangrijke geschenk.

De heer Hartogh Heys van de Lier brengt ter tafel de teekeningen, die voor de platen van het bekende werk van Godart en Duponchel gediend hebben. Deze fraaije en keurige teekeningen wekken in hooge mate de belangstelling en bewondering der Vergadering op, die bij monde van den Voorzitter hare erkentelijkheid betuigt aan den heer Hartogh Heys, dat hij haar wel op dit kunstgenot heeft willen vergasten.

De Secretaris vraagt naar aanleiding van een en ander aan den voorzitter of de oorspronkelijke teekeningen van het werk van Sepp, van het begin af, zijn bewaard gebleven en, zoo ja, of er geene mogelijkheid zou bestaan, dat zij in het bezit der Vereeniging overgingen. Wat de eerste deelen betreft kan de heer Snellen van Vollenhoven geen bevestigend antwoord geven. Hij verklaart zich echter bereid daaromtrent informatiën in te winnen. Eene menigte teekeningen van den heer Ver Heull heeft hij na diens dood ten geschenke gekregen. Zoo ook is hij in het bezit van vele andere teekeningen, waarnaar de platen van de laatste deelen vervaardigd zijn. Hij verklaart zich bereid dit alles aan de Vereeniging af te staan.

Mr. Hubrecht, begunstiger der Vereeniging, treedt de Vergadering binnen.

Dr. van Hasselt behandelt een punt van pathologische entomologie, naar aanleiding van een opstel van Prof. Liebig over het onvoldoende gehalte aan stikstofhoudend voedsel in de meer en meer degenererende moerbezien-bladen als oorzaak der heerschende zijdewormen-ziekte. Dien's bijdrage is afzonderlijk in dit Tijdschrift opgenomen. Zie hier voor, blz. 177 en volgg.) Dezelfde spreker handelt over *Lathrodectus malmignatus* var. Curassavica. Hij

laat den nog onbeschreven ♂ zien, die zeer in grootte met het ♀ verschilt en hoopt dien later uitvoerig te beschrijven. Ook wijst hij voor deze spin-soort op het groote verschil in teekening tusschen ♀♀, die eijeren hebben gelegd en die welke dit nog niet hebben gedaan.

De heer Ritsema vertoont een stuk barnsteen of copaal, gevonden aan het strand der Noordzee, bevattende twee of drie insekten, alsmede eene groote vloo, in een hommelnest gevonden en behoorende tot eene nieuwe soort. (Zie de beschrijving daarvan op blz. 175 en volgg.)

De heer Snellen van Vollenhoven vertoont een zeer merkwaardige groote sluipwesp, door den heer Maurissen in Limburg gevangen, welke aan Gravenhorst en Ratzeburg onbekend is gebleven en eerst voor eenige jaren door den heer Giraud is beschreven, als eene nieuwe soort van Anomalon (*A. fasciatum*) tot welk geslacht zij evenwel kennelijk niet behoort. Hij spreekt voorts over het laatste geschrift der heeren Balbiani en Signoret, handelende over den *Periphyllus Testudo* van ons geacht medelid Prof. van der Hoeven, waarin deze schrijvers de meening opperen en voorstaan, dat genoemd insect eene bijzondere (en onvruchtbare) vorm zou zijn der gewone bladluis van den Spaanschen aker (*Acer campestre*) *Aphis Aceris*. Spr. deelt hunne meening niet en vertoont twee poppen van andere Hemiptera (in natura en in zeer vergroote afbeeldingen), hem door den heer Six uit Driebergen toegezonden, die volgens dezen beide ontwikkelingstoestanden van *Delphax guttula* Germ. zouden zijn, ofschoon de een daarvan in gedaante veel gelijkt op de poppen van Psylla of Chermes, zoo als die zijn afgebeeld bij de Geer (*Psylla Urticae*). Deze, eene breede, ronde, vrij platte pop heeft het lijf geheel omzet met vrij lange, stijve doorzigtige borstels, die door het microscoop gezien sterk op gesponnen glas gelijken. Indien nu de Periphyllus eene larve is, vermoed spreker dat zij eer tot eene Psylla dan tot eene Aphis zouden behooren.

Dezelfde spreker doet eenige mededeelingen met betrekking tot onze Fauna: hij zegt dat hij eene doos met inlandsche Phry-

ganiden ter onderzoek toegezonden heeft aan den heer R. Mac Lachlan te Londen en dat deze geleerde die heeft gedetermineerd, als behoorende tot 48 species, welk getal merkwaardig is, als men bedenkt dat niemand ten onzent zich nog op het verzamelen van Phryganiden heeft toegelegd, terwijl in Engeland, waar dit wel het geval was, slechts 124 soorten zijn aangetroffen. Voorts spreekt hij over zijn voorloopig onderzoek van inlandsche Braconiden, over ontvangen verzamelingen van dieren dezer familie uit Duitschland en over het groote aantal Hymenoptera dat de heer G. A. Six in de omstreken van Utrecht heeft opgespoord.

Lijst der Genera van inlandsche Phryganiden, volgens R. Mac Lachlan.

Phryganea	5	soorten.
Agrypnia	1	„
Limnephilus	17	„
Glyphotalius	1	„
Anabolia	1	„
Neuronia	1	„
Stenophylax	1	„
Grammotaulius	2	„
Notidobia	1	„
Leptocerus	2	„
Polycentropus	5	„
Enoicyla pusilla, leeft buiten het water. ♀ vleugelloos.		
Agraylea	1	„
Hydroptila	3	„
Cyrnus	2	„
Beraea	1	„
Tinodes	1	„
Silo	1	„
Psychomia	1	„
Mystacides	2	„
Triaenodes	1	„
Phacopteryx	1	„
	48	soorten.

De heer Weijenbergh zegt het volgende:

Op de laatste Vergadering heeft onze president gewag gemaakt van een fossiel insekt, de *Eugereon Böckingii* A. Dohrn en ik meen dat bij die gelegenheid het eerste woord over Palaeo-entomologie in onze vergaderingen en in ons tijdschrift gesproken is. Dat ook op dit gebied nog een rijk materiaal in ons land te bearbeiden is, is misschien slechts enkelen uwer bekend, en het is daarom dat ik op die schatten even de aandacht wil vestigen, om er later, wellicht in ons tijdschrift, op terug te komen.

Ik bedoel met dit groote veld voor bearbeiding niet de enkele plaatsen in ons land waar fossielen voerende aardlagen voorkomen, maar een museum, waar een tal van fossiele insekten bewaard wordt en als 't ware op beschrijving ligt te wachten; het palaeontologisch museum van Teyler's stichting te Haarlem, de bewaarplaats van zoovele wetenschappelijke pretiosa.

Voor heden bepaal ik mij slechts tot het geven van een kort overzigt dier entomologische schatten.

De oudste crustaceën, uit de palaeozoische periode, de Trilobiten, die alleen *onder* de steenkoollagen voorkomen en daarboven vervangen worden door meer hedendaagsche vormen, doch in andere geslachten en soorten, zijn er vertegenwoordigd door ongeveer 200 soorten in ± 450 exemplaren, waarbij meer dan 25 ongedetermineerde, waarschijnlijk grootendeels onbeschreven soorten.

Eerst in het steenkooltijdvak komen, zoo als bekend is, andere arthropoden voor en wel spinnen, hoewel slechts zeer zelden, en de eigenlijke insecten. Deze, de mesozoische periode, wordt er dan ook, behalve door ± 80 Crustaceën in meer dan 500 exemplaren — behoorende tot de afdeelingen der Cirripedia pedunculata 15 soorten, Poecilopoda 6 soorten, Isopoda 2 soorten en Decapoda macroura meer dan 60 soorten, waarbij zeker 20 ongedetermineerde, wellicht voor de wetenschap nieuwe — vertegenwoordigd door eenige arachniden, hemiptera, diptera, orthoptera en vele neuroptera, waarbij vele novae species, terwijl meer dan 200 exemplaren uit den lithographischen schiefer van Solenhofen, grootendeels, zoo niet allen, onbeschreven soorten uit verschillende orden, ter bearbeiding liggen.

Uit de aan insekten rijke cainozoische periode vindt men hier een tiental soorten van crustaceëen en arachniden, waarbij een viertal nieuwe, voor 't meerendeel uit de tertiaire lagen van Oeningen, voorts diptera, neuroptera en hemiptera in een twaalftal soorten (waarbij eenige nov. spec.), hymenoptera circa 50 soorten, meest van het geslacht *Formica* (enkele nov. spec.), Coleoptera 25 soorten (± 10 nov. spec.), te samen in 225 exemplaren, allen van Oeningen en meerendeels door Prof. Heer beschreven, en daarenboven van dezelfde plaats nog een 120tal geheel niet gedetermineerde voorwerpen, die zeker ook grootendeels nieuwe soorten zijn.

Tevens is nog voorhanden eene collectie ongedetermineerde insekten van verschillende orden in barnsteen.

Ik geloof dus niet te veel te rekenen als ik zeg dat daar 400 à 500 voorwerpen, die volgens Darwin tot onze familie behooren, op onze kennismaking liggen te wachten.

Hiermede liepen de wetenschappelijke bijdragen ten einde en het vergevorderde uur noopte buitendien tot het sluiten der Vergadering.
